

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на
МИЛЕНА НИКОЛОВА ИВАНОВА

редовен докторант към катедра “Класическо пеене“, Вокален факултет,
НМА “Проф.П.Владигеров“

на тема **МУЗИКАЛНИЯТ ЖИВОТ В ГРАД ЛОМ ПРЕЗ ВТОРАТА
ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
по научна специалност Музикознание и музикално изкуство (05.08.02)

от проф.д-р ЕМИЛИЯ КОЛАРОВА
Катедра „История на музиката и етномузикология“ при ТКДФ
Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“

Краезнанието (Local History, Histoire locale, Storia locale, místní historie, краеведение,) заема специално място при изследването на дадена национална култура в нейната цялостност. То е инструментът, чрез който непрекъснато се разширяват информационните масиви и се натрупват онези фактологични дадености, чието осмисляне ясно разкрива значимостта на единичното явление като част от общата динамика на развитие. За младите музикални култури като българската, която започва професионалното си изграждане в края на XIX век, всяка нова историческа находка е ценна и необходима. Нейното разкриване е важен принос към едно съвременна и актуална трактовка на генералните културно-исторически процеси у нас.

Като цяло краеведската работа винаги е била във фокуса на вниманието на българските музиколози. През последните години краезнанието демонстрира нови постижения, което проличава в разширената му проблематика. Потвърждение за това са новооткриваните

изворови материали, както и техните интерпретации в областта на църковната ни култура. Нараства целенасоченото внимание към познати или досега неизвестни личности, осветляването на които се превръща в отправна точка за изследователски разработки върху дейността на определени институции в локалните средища; към проявите на активност в отделни музикално-културни сфери като образование, изпълнителство, творчество в различните населени места. Обогатява се знанието за взаимодействията от една страна между българските музикални центрове от края на XIX и началото на XX век, както и за развитието на междукултурния диалог България-Европа. Подобна проблематика се оказва обект както на цялостни изследователски трудове, дисертационни и дипломни теми, така и на отделни доклади и публикации, представяни на авторитетни национални и международни научни форуми.

Видно е, че през последните години протича процес на активизация на краеведската работа в различните ѝ аспекти. И все пак проучванията от гледна точка на съвременната рецепция на процесите в българската музикална култура биха могли да бъдат по-интензивни и по-целенасочени, което ще допринесе за запълване на редица бели петна в знанието и оценките ни за нея. Ето защо адмиравам появата на всяка нова разработка върху тази проблематика, особено когато автори са млади учени. Такъв е случаят с Милена Иванова. Родена през 1986 година в град Лом, тя започва музикалното си образование още от ранно детство. Участва в хорови формации, в различни концертни прояви, трупа музикални умения и опит, които логично я отвеждат в Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков” в град Пловдив, което завършва с профил класическо пеене. Впоследствие продължава своето образование в НМА „Проф. Панчо Владигеров” със същата специалност в класа на проф. Илка Попова. По време на своята професионална подготовка Милена

Иванова активно участва в редица майсторски класове в България и чужбина и подготвя централни партии в оперни постановки в София, Бургас, Видин, Балчик, Анталия.

Успешната изпълнителска дейност дава силен тласък в израстването на младата певица, която се насочва и към научно-изследователска работа. В своята дисертация „Музикалният живот в град Лом през втората половина на XX век” тя насочва вниманието към един от центровете на националната ни култура през XIX и XX век, фокусирайки наблюденията си върху един по-късен период.

Лом действително е средище, което впечатлява с визията на своите дейци през Възраждането и през първата половина на миналото столетие за изграждането на български град със съвременен европейски облик. Благодарение на техните професионални качества и амбиции тук през десетилетията активно функционират читалище и училище, драматичен и оперетен театри, различни дружества, хорове, оркестри. Тази летопис се превръща в отправна и едновременно с това в опорна точка на представеното изследване.

Дисертационният текст (241 стр.) е организиран в Увод, три глави, Заключение, Библиография (75 заглавия и 7 интернет източника) и четири Приложения. Всеки раздел на изследването носи печата на личното отношение на автора и следите на неговата емоция. За Милена Иванова Лом е не само обект на изследване, но и преживяна история. Самата тя е израснала там и познава в детайли съвременните музикално-културни процеси. Дори нещо повече – Милена Иванова е организатор и участник в редица събития, което ѝ позволява да се докосва не само до фактология и документация, но и до атмосферата на тези събития, до емоционалното съпреживяване на изпълнители и публика.

В Увода отчетливо е представен **обекта** на изследване, а именно „музикалният живот в град Лом и развитието му в конкретния разглеждан период – втората половина на XX век”.(с.5). Като **предмет** на разработката се посочва „изясняването на предпоставките за възникване на културния живот, творческите търсения през годините, както и личностите, отличаващи се с особено голям принос” (с.5-6). На с.7 са формулирани **целите** на дисертационното изследване, които докторантката представя на два етапа като: 1/ проследяване на „историята на оперетното изкуство в град Лом” и среща „отблизо с неговите представители в лицето на артисти, диригенти, балетисти и оркестранти”, и по-долу на същата страница като: 2/ „представяне на информация, отнасяща се за ключовите фигури, определили посоката на музикално развитие през втората половина на XX век в град Лом”. Все пак, съдържанието на Трета глава, която заема 2/3 от целия текст, потвърждава намеренията на автора. За това свидетелстват и поставените **задачи**, които на стр.9 маркират насоките на работа. Аз бих препоръчала една по-отчетлива и балансирана структура, която ясно да артикулира летописа на всяка една от разглежданите институции, изяснявайки как тя исторически предшества създаването на оперетния театър или синхронно във времето се оформя като фактор в развитието на цялостния музикално-културен живот в град Лом, в частност през втората половина на XX век. Така би могло да се преодолее известното „разсредоточаване” на богатия материал, събран от Милена Иванова и неговото повторение в различни раздели на нейния текст и да се постигне по-логичен и по-цялостно изграден облик на изследвания научен обект.

Разбира се, аз напълно съзнавам затрудненията на дисертанта при наличието на толкова богат и активно протичащ музикално-културен процес в крайдунавския ни град. Ползваните източници предоставят

изобилна краеведска информация, която Милена Иванова уместно коментира, но и активно обогатява с изключително ценни интервюта и сведения за централни и значими за Лом (но не само) личности като Шели Цветанова, Емил Йорданов, Иван Кирилов, Руска Иванова, Хернани Цибрански, Димитър Димитров, Горан Струнджев, рода Райчеви. Като цяло в текста преобладава описателният наратив, който оповестява музикално-културната история, но не винаги успява да изведе, отчетливо да представи и пространно да интерпретира най-значимите акценти в нея. Например, на мен ми липсва задълбоченият изследователски коментар на великолепното Приложение 3 – Таблица с хронология на заглавията и концертните изяви на Ломския оперетен театър от 1897 до 2006г.(с.215-228). Ценната и богата информация, събрана от дисертантката и систематизирана от нея в прецизно оформена таблица, частично присъства в текстовете на основната III глава от дисертацията, в която се представя творческия път на редица личности с важен принос към развитието на музикалния живот на Лом през втората половина на XX век. Сред имената на гостите, участници в постановъчните екипи през годините, личат творци с национално значение като режисьорите Динко Чомаков, Хрисанд Бъчваров, Петър Щърбанов, Светозар Донев, Борислав Дионисиев, Хитьо Попов; диригентите Александър Моцев и Росица Баталова; балетмайстора Емилия Кирова; изпълнителите Арон Аронов и Лиляна Кисьова; сценографа Адолф Квап (впрочем, той навсякъде в съществуващите публикации е отбелязван като творец с немски произход, за когото България става втора родина. Вж. Розалия Гигова, Немско-български културни отношения от началото на XX век до средата на 40-те години на века. В//: История, бр.24, 02.11.2016). Систематизираните сведения за оперетните творби, авторите и участниците в спектаклите дават възможност да се изведе музикално-културен модел на българския град от края на XIX и началото на XX век, чийто профил далеч не е свързан с

регионални характеристики или количествени показатели, а с функционалната значимост на организиранияте събития. Тази таблица очертава онази степен на активност, която прехвърля отделното локално явление (в случая оперетния театър в Лом) към равнището на общонационалните музикално–културни процеси. Но дисертантката не си поставя подобна задача на анализ и обобщение. Със същия аргумент за национална значимост биха могли да се разкрият и коментират материалите в Приложение №2 - Детски оперетен театър при НЧ „Постоянство 1856г.” Неговата показателна история би могла да се оформи в самостоятелен раздел на дисертационния текст в пряка връзка с неговата основна тема, а не като част от подглавата, посветена на Горан Струнджев (3.6.2). Затова пък, в изследването е включен сериозен като обем материал за Детския хор за източноправославни песнопения „Вяра, Надежда, Любов” с диригент Соня Иванова (3.8).

Моите бележки към дисертационния труд на Милена Иванова имат препоръчителен характер и в никакъв случай не омаловажават изследването, което поставя акцент върху важни моменти от българската музикално-културна история. Посочените приноси (с.185-187) са адекватни на рецензирания текст. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертацията. Представените 3 публикации представят основните тези в нея. В заключение, след като отчитам приносните качества на научната разработка, убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури на основание на дисертационния труд „МУЗИКАЛНИЯТ ЖИВОТ В ГРАД ЛОМ ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XX ВЕК” да присъдят научната степен „доктор” на Милена Иванова.

01.10. 2018

Проф.д-р Емилия Коларова

София